

Serweyten' Duinen met het Pavillon Baervoets (1867).

MAURITS COORNAERT

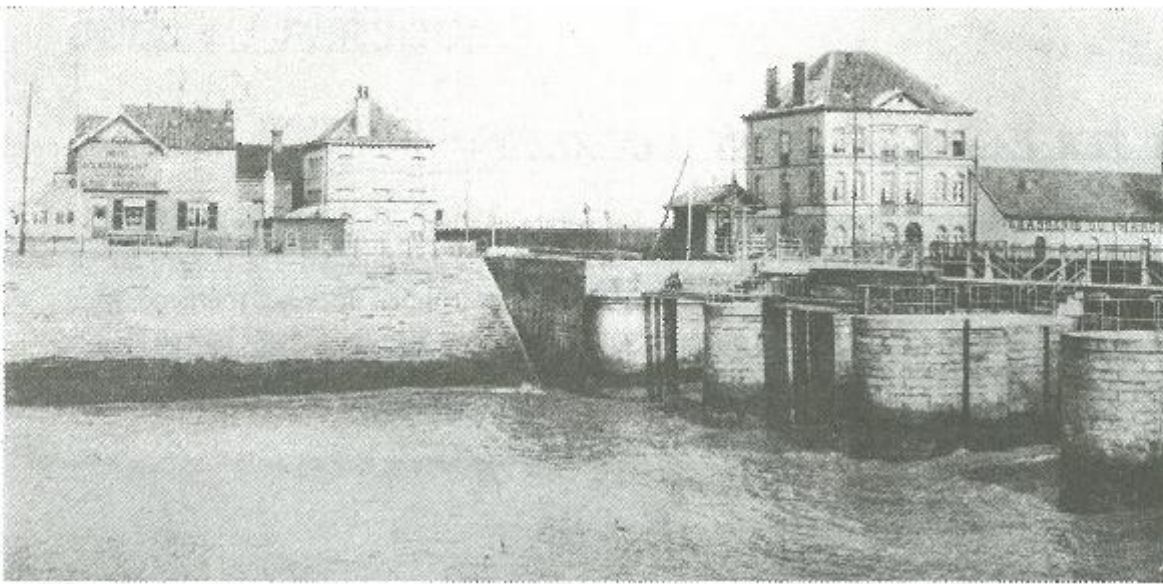
HEIST EN DE EIESLUIS

de geschiedenis,
 de topografie en de toponimie
 van Heist
 met een studie over de Eiesluis

Het vissersdorp Koudekerke is omstreeks 1100 op de toenmalige westeroever van het Zwin ontstaan. Uit Koudekerke kwam Heist voort. Deze nederzetting ontwikkelde zich in de 13de eeuw tot een aanzienlijke kustgemeente. Dank zij een kadastraleboek uit 1525 en een uit 1576, kunnen we de omvang van Heist op zijn hoogtepunt situeren. Jammer genoeg is de bloeiende vissersnering, op het einde van de 16de eeuw, door oorlogen vernietigd.

Hoofdstuk 2 behandelt de Vlaamse visserij in de periode 1200-1600. Het verschaft talrijke gegevens over de gebruikte boten, de vismethoden, de visverwerking en de vishandel. Van Mardijk tot Biervliet stonden verscheidene nederzettingen, waarvan de bewoners zich op de zeevisserij toelieden. De schippers van deze steden en dorpen moesten zich echter, niet alleen tegen stormen en ongelukken, maar ook tegen allerlei zee-rovers verweren. Voor zover we over bronnen

Het Leopoldkanaal en de wijk het Sas (1904).

beschikken, verhalen we de prestaties van de Heistse vissers. Zij beoefenden niet alleen de „cleene visscherie” langs de kust, en de „grootte visscherie” in volle Noordzee, maar ook op het strand sleepten ze hun netten door het water. Ondertussen hielpen verscheidene Heistse stuurlieden om, als beëdigd loods, handelschepen het Zwin binnen te voeren.

Reeds in de 14de eeuw stunde het Vlaamse vissersbedrijf op de samenwerking tussen de reders, de stuurlieden, de vennoten en de visserszwaarden. We publiceren de visserskeure van Wenduine uit 1484, die de rechten en de plichten van de bedoelde personen omschrijft. Verder blijkt dat reeds in 1500 de strandvisserij met paarden bedreven werd. Tenslotte brengen we het reglement uit 1564, dat het doen en laten van de vissers op zee nauwkeurig bepaalde.

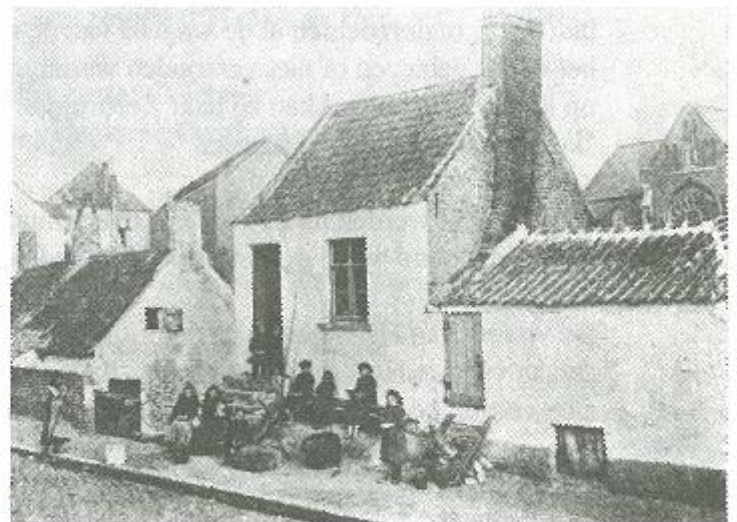
In de 17de eeuw vorderde de heropbouw van het verarmde Heist zeer traag. Geleidelijk vestigde zich een nieuwe bevolking, waaruit de huidige vissersfamilies gegroeid zijn. De vissersnering kwam weer op gang, toen omstreeks 1750 te Heist opnieuw schuiten in de vaart gebracht werden. De volkstelling van 1748 en de parochieregisters uit de 18de eeuw verschaften details over de aangroeiende bevolking. Met behulp van het gemeente- en het kerkarchief volgen we de geschiedenis van de gemeente tot 1900. We citeren hier slechts de voornaamste feiten om te bewijzen dat Heist in de 2de helft van de 19de eeuw tot een belangrijke badstad geëvolueerd is: 1851/ de eerste gemeenteschool; 1857/ het eerste politiereglement op het zeebad; 1858/ de eerste gekasseide straat; 1860/ het eerste hotel op de zeeoever; 1868/ de eerste spoorweg en het eerste station; 1870/ de stenen zeedijk; 1875/ de nieuwe St.-Antoniuskerk. Omstreeks 1870 werden de duinen recht vóór Heist verkaveld. Langs de nieuw aangelegde straten rezen hotels, villa's en handelshuizen uit de grond. De oude dorpskom breidde zich naar alle richtingen uit. De bevolking nam vlug toe. De badstad bouwde scholen, een stadhuis en een slachthuis. In 1900 werden de meeste straten gerioleerd. Te Heist heeft tot 1657 een zeer belangrijke uitwateringsluis gestaan.

Daarom besteden we een afzonderlijke studie aan de Eiesluis. Vele bladzijden bevatten massa's details over de middeleeuwse houten zeeluis.

We publiceren authentieke teksten over de bouw, het materiaal en het onderhoud van de bewuste Sluis. Tussendoor bespreken we het afwateringsstelsel van de watering Eiesluis.

Het toponimisch register telt 446 namen met het bijhorende commentaar. De meeste ervan dateren uit het Oud Regiem. Ze slaan op woningen, bedrijven, wegen, waterlopen, percelen. Maar door het feit dat we de geschiedenis van Heist tot 1900 doortrekken, bevat ons register tientallen namen van straten en gebouwen, die in de periode 1860-1900 ontstaan zijn. Wij hopen dan ook dat de mensen uit onze streek en de zovele vrienden van de kust, met ons boek, aangename uren gaan beleven.

Vissershuisjes op het westeinde van de Vlamingstraat (ca. 1900).

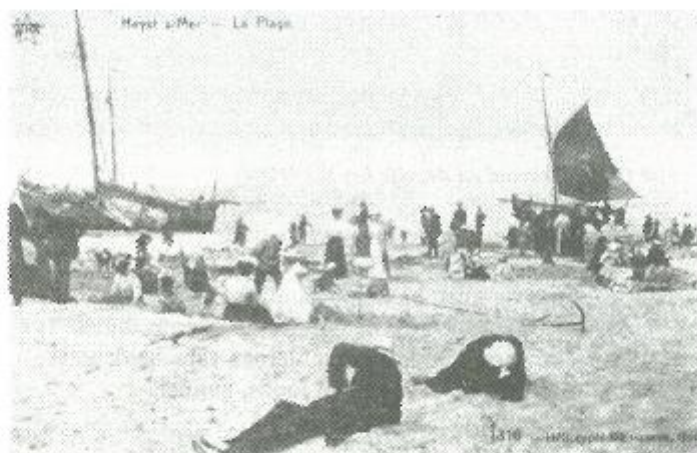
HEYST TER PANNE OF HEIST AAN ZEE ?

Wanneer in 1860, nu méér dan 100 jaar geleden, het eerste gasthof gebouwd werd te Heist, hadden de Heistenaars slechts hun bestaan te danken aan wat de zee hun gaf. De visserij en haar nevenbedrijven werden rond de eeuwwisseling stilaan verdrongen door het toerisme. Men begon villa's en hotels op te trekken, een "ijzeren weg" werd naar Brugge gelegd en een nieuwe kerk werd gebouwd. Men kon het best de evolutie van de opkomende badstad vernemen aan het feit dat er in het jaar 1900 reeds 3.662 inwoners waren.

De vissersfamilies zagen weldra in de eerste badgasten een nieuwe bron van inkomen.

Heist kende tot aan de eerste wereldoorlog een ware bloeiperiode.

Vroeger was Heist echter meermaals tot verdwijnen gedoemd en niet alleen door de zee...

In 1405 door de Engelsen geplunderd en afgebrand - daarna terug opgebouwd om in 1485 opnieuw verwoest te worden door de soldaten van Maximiliaan van Oostenrijk in de burgeroorlog die op de dood van Maria van Boergondië volgde. In 1503 door de geuzen verwoest, en noem maar zo verder op. Neen, het was niet genoeg dat de cholera in 1854 gedurende 2 maanden woedde, Heist moest na de oorlog van 14/18 opnieuw verdwijnen ! Het was echter doorvoor te ver ontwikkeld. Het had wel is waar te lijden door het "bolwerk" Zeebrugge met zijn havenkompleks dat intussen toch een veilig oord voor de Heistse bootjes was geworden.

Deze oorlog begon voor Heist op 15 oktober 1914 toen 17 "uhlanen" van Brugge naar Heist kwamen. De bewoners die nog alhier gebleven waren hadden zich bij hun nadering in hun woonsten opgesloten. De soldaten trokken echter verder naar Knokke en Westkapelle.

De zondag nadien kwamen de "Pruisen" in groot getal te Heist toe. Zij namen het station in hun bezit, onderzochten al de wagens van de spoorweg, braken al de koffers open, die daar in het depot gebleven of niet verzonden waren, namen alles wat hun kon dienen en smeten de rest op straat. Daarna trokken zij naar Zeebrugge. De dag daarna kwamen zij terug en vestigden de "kommandatuur" in het Kursaal.

Zoals overal werden na de roes der overwinning in 1919 bevrijdingsfeesten gehouden. Een "vrijheidsboom" werd op het plein vóór de kerk, na gloedvolle toespraken, geplant.

De visserij van Heist begon na de oorlog meer en meer uit te wijken - de bootjes verdwenen stilaan van het Heistse strand naar de haven van Zeebrugge - doch de badplaats ontwikkelde zich verder. Nieuwe initiatieven werden genomen. Het toerisme werd van vitaal belang. Daarop werd verder gebouwd.

M. Dekeyzer